

ANNUS GÁBOR: Valahol felsír egy croissant
FENYVESI OTTÓ KIÁLLÍTÁSA

Kedves Ottó, kedves barátaink, hölgyeim és uraim!

Mivel a kiállítás alcíme a nyomtatott betű halálát jósolja, ezért nem is mertem kinyomtatni a megnyitó szövegét, biztos, ami biztos alapon, tabletről olvasom fel. Figyeltem, hogy ahogyan a kiállítás-megnyitók előtt legtöbbször szokták, Önök közül is többen azonnal elkezdtek nézegetni a kiállított műveket. Amikor én először láttam ezeket a munkákat, egy darabig nem tudtam eldönteni, hogy képeket látok-e vagy verseket olvasok. Aztán arra jutottam, hogy talán nem is kell eldönteni.

Fenyvesi Ottónál valóban nem könnyű ez a döntés, hiszen akik ismerik őt, tudják, hogy – többek között – költő és képzőművész is. [És mivel úgy látom, hogy a jelenlévők nagy része valóban ismeri őt, ezért a körülbelül 3 oldalnyi életrajzát most megkönnyebbülten továbbgörgetem.]

Ottó régóta készít kollázsokat. Korábbi munkáinak nyersanyagát főként nyomtatott újságokból kivágott címek, szövegtöredékek és képek adták. Papír, olló, ragasztó – a kollázs régi, jól bevált szerszámai. Ezeken a mostani munkákon azonban már nincsenek újságpapírból kivágott címek. Ottó az online lapok hírcímeit és mondatait gyűjtötte össze, majd rendezte egy-egy havi kompozícióba.

Vagyis az ollót felváltotta a kurzor. A ragasztót a másolás és a beillesztés. A kollázs azonban megmaradt.

Erről a változásról Tót Endre és Jenny Holzer hetvenes években induló szövegmunkái juthatnak eszünkbe. Mindketten kiléptek a papír megszokott keretei közül: feliratokat vittek az utcára, plakátokra és elektronikus kijelzőkre. Tót Endre szövegei Németországban több alkalommal villanyújságokon és elektronikus hirdetőtáblákon, Holzer szövegművei pedig többek között a Times Square fényújságjain jelentek meg. Mindketten a művészet mondatait vitték be a mindennapi élet megszokott információs csatornáiba.

Ottó most megfordítja ezt az irányt: a digitális világ hétköznapi információit hozza be a kiállítótérbe.

A kiállítás alcíme a Gutenberg-galaxis végét emlegeti. Ezt a galaxist jó hatvan éve rendszeresen eltemetjük. Kétségtelen, hogy a nyomtatott sajtó visszaszorul, az újságpapír eltűnik a kezünk közül, a híreket pedig egyre inkább képernyőn olvassuk. Pontosabban: átfutjuk őket, továbbgörgetünk, majd néhány óra múlva már arra sem emlékszünk, mit láttunk.

A Gutenberg-galaxis azonban, miközben itt éppen a sírja mellett állunk, mégis jelen van közöttünk. A falakon függő lapok maguk a bizonyítékok: az online közegben született, képernyőre szánt betűk nyomtatásban tértek vissza. Már nem újsághírként, hanem műalkotásként. A hírfolyamban néhány órás életre szánt mondatok így megállnak, és időt kérnek tőlünk.

A munkák egy-egy év hónapjait követik: a nyúl, a sárkány, a kígyó és immár a ló évét. Első látásra akár sajátos naptáraknak is tűnhetnek. De nem egészen azt őrzik meg, hogy mi történt velünk ezekben a hónapokban. Inkább azt, hogyan beszélt róluk az online sajtó.

Háború, választás, világvége, tudományos felfedezés, filmsztár, időjárás, bűnügy, állat és paprikás krumpli kerül egymás mellé. Az interneten mindez ugyanabban a hírfolyamban érkezik hozzánk, és ugyanazért a néhány másodpercnyi figyelemért versenyez.

Fenyvesi Ottónak tavasszal Feedback és kollapszus címmel nyílt kiállítása a veszprémi Szilágyi László Utcagalériában. Azokon a kollázsokon még a szétvágott betűk, újságrészletek és reklámtöredékek torlódtak össze.

A kollapszus most folytatódik, csak közben megváltozott a nyersanyaga. Itt már nem a papír és a betű hullik darabjaira, hanem a hírek megszokott rendje. Eltűnnek a hagyományos rovatok és a közöttük húzódó határok. A háború mellé odakerül egy különös állatkerti eset, a kormányválság mellé egy filmsztár válása. És eltűnik az időbeli távolság is: egy egész hónap minden eseménye egyszerre van jelen előttünk. A hírfolyamban minden lehet egy pillanatra rendkívül fontos, aztán szinte azonnal érdektelenné válik. Mire felfognánk az egyik mondatot, már érkezik a következő. A világ talán nem omlik össze minden reggel, de a címlapok szerint rendszerint legkésőbb ebédig igen.

Ottó kiemeli ezeket a címeket eredeti környezetükből. Már nem tudjuk, melyik lapban jelentek meg, mi volt előttük és utánuk, sőt sokszor azt sem, miről szólt az a cikk, amelyhez tartoztak. Magukra maradnak a mondataikkal. Egymás mellé kerülve pedig beszélgetni kezdenek.

Olykor vitatkoznak, máskor kiegészítik vagy kinevetik egymást. Egy politikai mondat mellé odakerül egy teljesen képtelennek tűnő hír, és egyszer csak nem tudjuk, melyik az abszurdabb. Az egyik cím nagy betűkkel kiabál, a másik csendesén közbeszól, a harmadik szinte elbújik közöttük.

Az olvasó pedig kapcsolatokat keres. Nehezen viseljük, ha egymás mellé kerülő mondatoknak nincs közük egymáshoz, ezért történetet, ritmust, jelentést próbálunk teremteni közöttük. Más sorrendben olvassuk őket, más mondatoknál állunk meg, és valószínűleg mindannyian egy kissé más verset rakunk össze belőlük.

A korábbi kollázsok először képként mutatták meg magukat, és csak azután kezdtük kibetűzni a részleteiket. Itt mintha fordítva történne. Olvasni kezdünk, egyik címről átlépünk a másikra, és csak lassan vesszük észre, hogy közben egy képben járunk. Ezek a munkák nehezen illeszthetők be bármiféle hagyományos művészetelméleti keretbe. Ha muszáj kategorizálni: posztkonceptualista kollázsképversek. Vizuálisan visszafogottabbak a korábbi, kivágott újságpapírokból készült alkotásoknál. Az online mondatoknak nincs saját papírja, szakadása, gyűrődése vagy megsárgult széle. Szinte csak a betű marad. Emiatt azonban nagyobb tér jut a szövegnek és az olvasásnak. És természetesen: nagyobb szerep az olvasónak.

Nem is szeretném tovább magyarázni őket. Érdemes inkább közel menni hozzájuk, és elkezdni olvasni. Nem baj, ha valaki nem ugyanott kezd, ahol a másik, és nem ugyanoda jut el. Ahogyan a való világban, úgy az interneten is ritkán tudjuk pontosan, hogyan kerültünk oda, ahol éppen vagyunk. Ottó, gratulálok, a kiállítást megnyitom.

(Elhangzott 2026. augusztus 21-én, Csopakon, a Zámbo Műterem és Galériában)